

STUDIA HISTORICA GEDANENSIA

TOM XII (2021)

CZĘŚĆ 2

INSTYTUT HISTORII
WYDZIAŁ HISTORYCZNY UNIWERSYTETU GDAŃSKIEGO

STUDIA HISTORICA GEDANENSIA

TOM XII (2021)

CZĘŚĆ 2

„Studia Historica Gedanensia”

jest rocznikiem humanistycznym publikującym teksty
o tematyce historycznej. Istnieje od 2010 r.

Wydaje tomy tematyczne, nad którymi pieczę sprawują
redaktorzy specjaliści danej dziedziny.

Redakcja dąży do tego, aby w każdym z tomów były obecne
artykuły obejmujące epokę starożytności, przez średniowiecze,
czasy nowożytne, po wiek XIX i XX.

Nadesłane propozycje artykułów są dyskutowane
na posiedzeniu komitetu redakcyjnego, a w wypadku
akceptacji przydzielone recenzentom
specjalizującym się w danej epoce historycznej

INSTYTUT HISTORII
WYDZIAŁ HISTORYCZNY UNIwersYTETU GDAŃSKIEGO

STUDIA HISTORICA GEDANENSIA

TOM XII (2021)

CZĘŚĆ 2

EPIDEMIE I PANDEMIE PRZEZ WIEKI

pod redakcją

Iwony Janickiej i Beaty Możejko

WYDAWNICTWO
UNIwersYTETU GDAŃSKIEGO
GDAŃSK 2021

Rada naukowa SHG: Grzegorz Berendt (Uniwersytet Gdański), Marcin Hintz (Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie), Tomasz Knoz (Uniwersytet im. Masaryka w Brnie), Beata Możejko (Uniwersytet Gdański), Piotr Perkowski (Uniwersytet Gdański), Tadeusz Stegner (Uniwersytet Gdański), Beata Wojciechowska (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach), Leonid Zaszkilniak (Lwowski Narodowy Uniwersytet im. Iwana Franki)

Komitet redakcyjny: Grzegorz Berendt, Piotr Derengowski, Iwona Janicka, Barbara Klasa, Michał Kosznicki, Sławomir Kościelak, Rafał Kubicki, Anna Łysiak-Łątkowska, Tomasz Maćkowski, Anna Mazurkiewicz, Beata Możejko, Anna Paner, Piotr Perkowski (sekretarz), Tomasz Rembalski, Przemysław Różański, Tadeusz Stegner (przewodniczący)

Recenzenci: Marek Białokur (Uniwersytet Opolski), Ewa Bojaruniec (Muzeum Gdańska), Jan Jacek Bruski (Uniwersytet Jagielloński), Grzegorz Hryciuk (Uniwersytet Wrocławski), Andrzej Karpiński (Uniwersytet Warszawski), Jarosław Kita (Uniwersytet Łódzki), Sylwia Konarska-Zimnicka (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach), Waldemar Kowalski (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach), Paweł Kras (Katolicki Uniwersytet Lubelski), Mirosław Leszka (Uniwersytet Łódzki), Izabela Lewandowska (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie), Anna Mazurkiewicz (Uniwersytet Gdański), Marcin Pauk (Uniwersytet Warszawski), Karol Sanojca (Uniwersytet Wrocławski), Agnieszka Teterycz-Puzio (Akademia Pomorska w Słupsku), Stanisław Turlej (Uniwersytet Jagielloński), Zofia Wilk-Woś (Społeczna Akademia Nauki w Łodzi), Beata Wojciechowska (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach), Joanna Wojdon (Uniwersytet Wrocławski)

Redakcja tekstów w języku polskim: Ewelina Ewertowska

Tłumaczenie streszczeń na język angielski: David Malcolm

Skład i łamanie: **PRACOWNIA**

Projekt okładki i stron tytułowych: Andrzej Taranek
Na okładce: ilustracja do Triumfu śmierci Petrarki, rękopis z początku XVI w.
(zasoby Bibliothèque nationale de France w Paryżu, domena publiczna)

Adres redakcji: Wydział Historyczny Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Wita Stwosza 55, 80-952 Gdańsk
e-mail: shg@ug.edu.pl

Redakcja deklaruje, że wersja papierowa czasopisma naukowego
„Studia Historica Gedanensia” jest wersją pierwotną

Publikacja sfinansowana
z działalności statutowej Wydziału Historycznego Uniwersytetu Gdańskiego
© Copyright by Instytut Historii Uniwersytetu Gdańskiego

Uniwersytet Gdański

ISSN 2081-3309

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel./fax 58 523 11 37, tel. 725 991 206
e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl
www.wyd.ug.edu.pl

Księgarnia internetowa: www.kiw.ug.edu.pl

Spis rzeczy

<i>Epidemie i pandemie przez wieki</i> (Iwona Janicka, Beata Możjko)	9
Ireneusz Milewski <i>„Zaraza zaczęła się od Egipcjan”. Dżuma Justyniana widziana z perspektywy pandemii COVID-19</i>	13
Janusz Smołuca <i>Walka z czarną śmiercią w świetle wybranych pism i traktatów z XIV w.</i>	31
Martin Nodl <i>Impacts of the plague epidemic on the Kingdom of Bohemia in the second half of the fourteenth century and at the beginning of the fifteenth century</i>	44
Anna Paner <i>Czy Jan Žižka zmarł na zarazę morową?</i>	63
Paweł F. Nowakowski <i>Madmen and a Melancholic: Allusions to Health and the Anointing of the Sick in Polemics of the Hussite Period</i>	83
Agnieszka Januszek-Sieradzka <i>„Przenosząc się ciągle z miejsca na miejsce obyczajem Numidów”. Jagiellońscy władcy i ich rodziny w czasie morowego powietrza w XV–XVI w.</i>	93
Julia Możdżeń <i>Kiła, ospa, angielskie poty. Zapomniane epidemie w Prusach i na Pomorzu w latach 1527 i 1529</i>	109
Dariusz Kaczor <i>„wie man sich mit Gottes hülfte vor der vergiftung bewaren”. (Nie)użyteczne zalecenia w zakresie ochrony przed zarazą w drukach gdańskich fizyków miejskich z XVI w.</i>	131
Piotr Paluchowski, Edmund Kizik, Adam Szarszewski <i>Epidemie w Gdańsku w XVII i XVIII w. Addenda et corrigenda</i>	173
Tomasz Graff <i>Epidemie w dziejach Wadowic w okresie przedrozbiorowym – studium przypadku miasta małopolskiego</i>	192
Katarzyna Pękacka-Falkowska <i>Mit pestilentia manufacta w XVI–XVIII w. (wybrane przykłady)</i>	210

Gabriela Majewska	
<i>Zadżumione miasto. Sztokholm wobec zarazy w latach 1710–1711</i>	228
Iwona Janicka	
<i>Cholera a COVID-19. Różne choroby, wspólna profilaktyka</i>	247
Леонид Владимирович Выскочков, Алла Александровна Шелаева	
<i>Холерная пандемия 1830–1831 гг. в Российской империи по воспоминаниям и письмам, газетным заметкам, текстам административных указов и другим личным и официальным источникам</i>	259
Zbigniew Landowski	
<i>Reakcje społeczne na pierwszą pandemię cholery w carskiej Rosji, na podstawie przeglądu prasy i dokumentów z epoki (XIX w.)</i>	289
Anna Łysiak-Łątkowska	
<i>Cholera w Paryżu w 1832 r. i jej rewolucyjna (anty)kontekstualność</i>	324
Vivian Reed	
<i>A Chronicle of the Pandemic: Hugh Gibson's Notes on the "Spanish Flu" of 1918. Introduction</i>	341
Arnold Kłoczyński	
<i>Grypa hiszpanka w Szwecji w latach 1918–1919 – przebieg oraz konsekwencje</i>	367
Igor Hałagida	
<i>Dur plamisty (tyfus) w okupacyjnym Lwowie w latach 1941–1944 (na podstawie Gazety lwowskiej i Lwiwskich wistej)</i>	383
Michalina Petelska	
<i>Polskie muzea w czasie pandemii COVID-19: działalność online i (nie)stosowanie Rapid Response Collecting</i>	405
Michał Kosznicki	
<i>Epidemie i pandemie w wybranych polskich podręcznikach szkolnych historii dla szkół średnich po 1989 r.</i>	416

Contents

<i>Epidemic and pandemic through the ages</i> (Iwona Janicka, Beata Możejko)	9
Ireneusz Milewski <i>“The plague began from the Egyptians”. The Plague of Justinian seen from the perspective of the COVID-19 pandemic</i>	13
Janusz Smołucha <i>Combating the Black Death in the light of selected writings and treatises from the fourteenth century</i>	31
Martin Nodl <i>Impacts of the plague epidemic on the Kingdom of Bohemia in the second half of the fourteenth century and at the beginning of the fifteenth century</i>	44
Anna Paner <i>Did Jan Žižka die of the pestilence?</i>	63
Paweł F. Nowakowski <i>Madmen and a Melancholic: Allusions to Health and the Anointing of the Sick in Polemics of the Hussite Period</i>	83
Agnieszka Januszek-Sieradzka <i>“Constantly moving from place to place like Numidians”: Jagiellonian rulers and their families in times of pestilence in the fifteenth and sixteenth centuries</i>	93
Julia Możdżeń <i>Syphilis, smallpox, English sweats: Forgotten epidemics in Prussia and Pomerania in 1527 and 1529</i>	109
Dariusz Kaczor <i>“Wie man sich mit Gottes hülffe vor der vergiftung bewaren”. (No)useful recommendations for protection against plague in the prints of Gdańsk (Danzig) city physicians in the sixteenth century.</i>	131
Piotr Paluchowski, Edmund Kizik, Adam Szarszewski <i>Epidemics in Gdańsk in the seventeenth and eighteen centuries: Addenda et corrigenda</i>	173
Tomasz Graff <i>Epidemics in the history of Wadowice in the pre-partition period: A study of a town in Małopolska</i>	192

Katarzyna Pękacka-Falkowska	
<i>Thy Myth of pestilentia manufacta between the sixteenth and the eighteenth centuries (selected examples)</i>	210
Gabriela Majewska	
<i>Plague city: Stockholm and the plague of 1710</i>	228
Iwona Janicka	
<i>Cholera and COVID-19: Different diseases, common prevention measures?</i> . . .	247
Леонид Владимирович Вискочков, Алла Александровна Шелаева	
<i>The pandemic between 1830 and 1831 in the Russian Empire on the basis of memoires and letters, press notices, executive ordinances, and other individual and official sources</i>	259
Zbigniew Landowski	
<i>Social reactions to the first cholera pandemic in Tsarist Russia, on the basis of a review of the contemporary press and documents (nineteenth century)</i> . . .	289
Anna Łysiak-Łątkowska	
<i>Cholera in Paris in 1832 and its revolutionary (anti-)context</i>	324
Vivian Reed	
<i>A Chronicle of the Pandemic: Hugh Gibson's Notes on the "Spanish Flu" of 1918</i>	341
Arnold Kłoczyński	
<i>Spanish flu in Sweden 1918–1919 – course and consequences</i>	367
Igor Hałagida	
<i>Typhus in occupied Lviv between 1941 and 1944 (on the basis of Gazeta Lwowska and Lwiwski Wisti)</i>	383
Michalina Petelska	
<i>Polish museums during the COVID-19 pandemic: Online activity and (non)application of Rapid Response Collecting</i>	405
Michał Kosznicki	
<i>Epidemics and pandemics in selected Polish school history textbooks for secondary schools after 1989</i>	416